

פ' ראה

יבמות דף קיט

דף קיט.

לימא ר"מ היא דחייש למיעוטא, אפילו תימא

רבנן כי אזלי רבנן בתר רובא רובא דאיתיה קמן כגון תשע חנויות וכו'.

[א] נידון הגמ' אי ר"מ חייש למיעוטא ברובא דאיתא קמן.

- א. הגמ' מפרש למסקנא דפלוגתא ר"מ וחכמים הוא ברובא דליתא קמן כדאשכחן בקטן וקטנה דאין מייבמים לר"מ משום דחייש למיעוטא דסריסים והתם הוי רובא דליתא קמן.
- ב. בתוס' (ד"ה כגון ט' חנויות) מוכח דאדרבה ברובא דאיתא קמן (כגון ט' חנויות וסנהדרין) גם ר"מ אינו חושש למיעוטא, וכן כתבו מפורש לעיל (דף סז: ד"ה אין) דברובא דאיתא קמן ר"מ אינו חייש למיעוטא. וצ"ב מאי שנא מרובא דליתא קמן.
- ג. ויש בזה נ"מ גם לדידן, דהרי קי"ל דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר [כמו שכתבו הראשונים בע"ב], וי"א דה"מ ברובא דליתא קמן אבל ברובא דאיתא קמן לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר, והיינו עפ"י חילוק הנ"ל.
- ד. ועפ"י כתב בשו"ת רע"א (קמא ס"י ק"ו) לפרש באופן נפלא דברי התרומת הדשן (סי' ש"ד) דהא דאין הולכים בממון אחר הרוב הוא רק ברובא דליתא קמן אבל ברובא דאיתא קמן הולכים אחר הרוב בממון, וביאר רע"א דהא דאין הולכים בממון אחר הרוב הוא משום סמוך מיעוטא לחזקת ממון [כדמשמע בתוס' ב"ק דף כז: ע"ש] וא"כ י"ל דרק ברובא דליתא קמן דשייך בו סמוך לא מהני רוב נגד חזקת ממון, אבל באיתא קמן דליכא סמוך שפיר אפשר להוציא ג"כ ע"י הרוב.
- ה. אולם עיקר דבר זה דברובא דאיתא קמן לא חיישינן למיעוטא צ"ב מהכ"ת לחלק בין מיני הרוב, ולמה ברובא דליתא קמן חוששינן להמיעוט וברובא דאיתא קמן דאין חוששינן להמיעוט, ובמנחת אברהם (בכורות דף כ:) הביא בזה ב' דרכים.
- ו. הר"ן בעבודה זרה (דף דף מ:) ביאר החילוק וז"ל וטעמא דמילתא שכיון שהוא רוב וידוע לפנינו הרי הוא חשוב לבטל את המיעוט ולעשותו כמי שאינו עכ"ל, ומבואר מדבריו דיש מעליותא לרובא דאיתא קמן כיון דהרוב לפנינו הוא חשוב לבטל את המיעוט ולכן ברוב כזה לא חייש ר"מ למיעוטא ולא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר.
- ז. אמנם המנחת אברהם (שם) העיר דמהר"ש והרא"ש בטהרות (פ"ה מ"ה) מבואר דגם ברובא דאיתא קמן אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, ולדבריהם שוב צ"ב דעל כרחק לא ס"ל כהר"ן, דהא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה גם באיתא קמן, וא"כ צריכין לפרש באופ"א מהכ"ת ברובא דאיתא קמן נימא דלא חיישינן למיעוטא [אע"ג דהמיעוטא איתא].
- ח. וכתב לפרש דמצינו ברע"א דרובא דליתא קמן הוא סברא דכך הוא הרוב בעולם, אבל רובא דאיתא קמן אינו סברא שפירש מהרוב יותר מהמיעוט אלא דכך אמרה תורה אחרי רבים להטות, וא"כ י"ל דרק ברובא דליתא קמן כיון דיש צד מיעוט חוששינן לה, אבל ברובא דאיתא קמן דהוא גזה"כ בעלמא של הנהגה אז ל"ש ענינא דליחוש להמיעוט [והרי הוא כמו חזקה דנקטו המרדכי בחולין דגם ר"מ בה דלא חיישינן למיעוטא, והטעם משום דבחזקה כיון דאמרה תורה לסמוך על זה לא שייך להחמיר] וה"ה לגבי רוב.

[ב] ר"מ חידש ב' דברים בהל' רוב, א' דחיישינן למיעוטא, ב' דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, האם שייכי להדדי. מאמר יבמין.

- א. הנה מצינו בהמשך הסוגיא ב' חידושים של ר"מ, א' דחייש למיעוטא ולכן אינו סומך על רוב, ב' דס"ל דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ומהני החזקה לגרע הרוב [וכמפורש בקידושין דף פ, ורש"י ותוס' גם הסוגיא כאן אתי רק לר"מ].
- ב. ונחלקו בעלי התוס' בהא דר"מ חייש למיעוטא אי הוא מה"ת או מדרבנן, דתוס' בחולין (דף פו: ד"ה סמוך) נקטו [בתי הראשון] דר"מ חייש למיעוטא מן התורה ואינו סומך על רוב, אולם אח"כ הביאו שם מתוס' לעיל (דף יב.) שחילקו בין הנושאים דר"מ חייש למיעוטא רק מדרבנן, אבל הא דס"ל דאמרינן 'סמוך מיעוטא לחזקה' זהו מה"ת, וכ"כ בבכורות.
- ג. וקשה על תוס' הנ"ל שחילקו בין מיעוט לבד ומיעוט בהדי חזקה, הא נמצא דר"מ חלק בשני דברים נפרדים לגמרי, א' דבלי חזקה חוששינן למיעוטא מדרבנן [אבל מה"ת מהני הרוב], ב' ועוד דכשיש חזקה אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה גם מה"ת, והרי מפורש ברש"י בקידושין דכיון דר"מ חייש למיעוטא לכן ס"ל דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה.
- ד. וביאר בקובץ הערות (סי' ס"ו סק"ו) ובשערי חיים (כתובות ס"י מ"ה) דמהא דר"מ חייש למיעוטא מדרבנן מוכח דגם מדאורייתא אין מיעוטא כ"מאן דליתא, ולכן אף מדאורייתא דאזלינן בתר רובא אע"ג דמיעוטא כמאן דאיתא, מ"מ חכמים החמירו לחוש להמיעוט כיון דגם מדאורייתא מיעוטא כמאן דאיתא, ומזה הטעם ס"ל סמוך מיעוטא לחזקה.

קיט: רישא חזקה ליבום ורובא לשוק וכו' ואייתי מיעוטא דמפילות סמוך לחזקה והו'ל פלגא ופלגא.. סיפא חזקה לשוק ורובא לשוק וכו'.

ג] נחלקו הראשונים בהך מסקנא דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה האם זה רק לר"מ או גם רבנן מודו דאמרינן סמוך.

א. רבא מפרש מתני', רישא שיש חזקה עם המיעוט נגד הרוב הוי כפלגא ופלגא, אבל סיפא דיש חזקה לשוק ורוב לשוק אז הוי בן זכר מיעוטא דמיעוטא דגם לר"מ לא חייש ומותרת. ובכוונת רבא נחלקו הראשונים:

ב. דרשי' ותוסי' מפרשים דרבא מפרש כתחילת הסוגיא דרישא דמתני' אתי דוקא כר"מ ולא כחכמים דאזלי בתר רובא, ועיקר התי' דרבא הוא בסיפא דמודה ר"מ דלא חיישינן למיעוטא דהוי מיעוטא דמיעוטא כיון שהחזקה מסייע להרוב.

ג. אמנם הרמב"ן והרשב"א והריטב"א בשם רב האי גאון כתבו דרבא בא לומר שני נקודות: א] דרישא אתיא אפילו כחכמים דר"מ, משום דכיון דיש חזקה נגד הרוב אף חכמים מודים דלא אזלינן בתר רובא משום 'סמוך מיעוטא לחזקה והוי פלגא ופלגא', ב] ועוד מוסיף רבא דסיפא אתי אפילו לר"מ דעיי' החזקה מסייע לרוב הוי מיעוטא דמיעוטא.

ד. וכתבו הראשונים דכן מוכרח בהרי"ף והרמב"ם דפסקו דלא חיישינן למיעוטא [וקטן וקטנה מייבמים דלא כר"מ], ואעפ"כ פסקו דינא דמתני' דאשה שהלכה בעלה וצרתה למדנה"י דלא תנשא ולא תתייבם ומוכח דהך תי' דרבא קאי גם לרבנן.

ה. וכן מוכח בשו"ע (אה"ע סי' קנ"ו) דנפסק דינא דמתני' דלא תנשא ולא תתייבם וכתב הבי"ש (סק"י"ח) שפי' כהנ"ל.

ו. ומהנ"ל יוצא מחלוקת ראשונים גדולה מאד הנוגע לכמה סוגיות הש"ס, לרבנן דלא חיישי למיעוטא האם מודו דכשיש חזקה עם המיעוט דנימא סמוך מיעוטא לחזקה, דלרשי' ותוסי' והרא"ש לדין דקיי"ל כחכמים לא אמרינן סמוך [וברישא דמתני' לדין האשה מותרת לשוק דרובא וחזקה רובא עדיף], אמנם להרבה ראשונים גם לדין אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה דהוי כפלגא ופלגא ולא אזלינן בתר רוב. אולם כפשוטו גם להנך ראשונים אין זה אלא מדרבנן.

ז. וכן מצינו שיטת ר"ת בבכורות (דף כ:.) דהוכיח מהסוגיא דקיי"ל דחלב אינו פוטר מבכורה [והיינו דהלוקח בהמה מן העכו"ם ואינו יודע אם כבר הולידה או לא, אז כשתלד ולד הראשון הרי הולד ספק בכור, אולם אם הבהמה חולבת אז עפ"י רוב כבר הולידה דרוב בהמות אינן חולבות אלא א"כ ילדו] ומהא דקיי"ל דחלב אינו פוטר מוכח דגם לדין אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה.

ח. וכן נפסק ברמ"א (יו"ד סי' שט"ז סעיף ג') דחלב אינו פוטר, וציינן הגר"א לר"ת בבכורות, ולהרמב"ן והרשב"א ונמוקי"א כאן ביבמות דקיי"ל דינא דסמוך מיעוטא לחזקה [אולם משמע מהגר"א וכן מפורש בבית הלוי (ח"ב סי' כ"ג) דחלוקין דברי ר"ת והראשונים דסוגיין, דר"ת חשש לשיטת ר"מ כשיש סמוך מיעוטא לחזקה, אבל הראשונים כאן ביבמות חידשו דגם רבנן מודו דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, ועיי' במנח"א בבכורות דף כ: שהאריך בנקודה זו].

ד] הערות וביאורים בדין סמוך מיעוטא לחזקה.

א. הראשונים הקשו על עצמן מסוגיא מפורשת בקידושין (דף פ.) בתינוק הנמצא בצד העיסה ויש ספק אם נטמא העיסה ע"י התינוק, דיש רוב תינוקות מטפחין באשפה ונטמאו, אולם עם המיעוט דאין מטפחין יש חזקת טהרה, ור"מ טיהר ע"י סמוך מיעוטא לחזקה וחכמים מטמאין, ומוכח דס"ל לחכמים דלעולם אזלינן בתר רוב גם נגד החזקה.

ב. ותי' הרשב"א דרק כאן דבתוך הרוב דמתעברות ויולדות יש מיעוט דמפילות הרי המיעוט הוא בתוך הרוב ומגרעו, ולכן לא הוזכר מיעוט דאין מתעברות] אבל כשהמיעוט עומד מצד אחר ולא בתוך הרוב אז לא יאמרו רבנן סמוך מיעוטא לחזקה.

ג. בשו"ת רעק"א (תנינא סי' ק"ג) הקשה דאי גם לחכמים אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, א"כ איך קטן וקטנה מייבמים הא יש חזקת אשת אח בהדי מיעוטא דסריס ואיילוניית, והזכיר דלהרשב"א דצריך שהמיעוט יגרע עצם הרוב לא קשה.

ד. בפנ"י (כתובות דף ט.) הקשה איך נקטו כמעט כל הפוסקים דמהני ספק ספיקא נגד חזקת איסור, הא כתב הרשב"א דהיתירא דס"ס הוא מדין רוב, והרי קיי"ל כאן דכשיש חזקה בהדי המיעוט אמרינן סמוך ולא אזלינן בתר רוב וא"כ איך מהני הס"ס שהוא כרוב, ועיי' בשמעתתא (ש"א פ"ב) שתי' ג"כ עפ"י הרשב"א בסוגיין דצריך שהמיעוט יגרע הרוב.

ט. **ביאור:** בספר אחוה דעי להג"ר אליהו לוי שליט"א העיר על לשון הגמ' דעיי' החזקה 'הוי פלגא ופלגא' דלכאורה ר"ל דא"א לילך בתר רוב מחמת החזקה ולא בתר חזקה מחמת הרוב ונשאר ספק אבל אינו 'פלגא ופלגא' בעצם.

י. ותי' דיסוד סברת דין רוב הוא כסברת דין חזקה, דכמו דחזקה מועלת שאין לחדש צד ספק כנגד מה שהיה מוחזק לנו עד עכשיו, כך היא רוב שע"י הרוב נעשה אותו צד הצד הפשוט שכך היה המעשה וצד המיעוט הוא הצד המחודש, ולכן כמו בחזקה שלא אזלינן בתר צד המחודש ה"ה ברוב, ונמצא דעיי' החזקה דיינינן שהצד שכנגד החזקה שהוא צד הרוב הוא צד המחודש, ועיי' הרוב דיינינן שהצד החזקה הוא המחודש וממילא הוי הצדדים שקולים וכפלגא ופלגא.

בענין אי ר"מ חייש למיעוטא מה"ת או מדרבנן

[ג' שיטות בראשונים]

בשלמא יבומי לא דרלמא מיעברא וקפגעה
באשת אח דאורייתא אלא לא תנשא אמאי הלך
אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות
לימא ר"מ היא דחייש למיעוטא וכו'.

מבואר בסוגיין שהעמידו דינא דמתני' דלא תנשא ולא תתייבם אליבא דר"מ, דאילו לרבנן
הרי יש רוב להתירה לשוק דהא רוב נשים מתעברות ויולדות וא"כ יש הכרעה של רוב
דהצרה במדנה"י נתעברה וילדה, ולכן הא דתנן דלא תנשא ולא תתייבם הוא אליבא דר"מ
דחייש למיעוטא דמפילות וכדמצינו דגם קטן וקטנה לא תתייבם משום דחושש למיעוטא
דסריס ואיילונית. ולהלן הגמ' הקשה מסיפא ותי' דרישא דהוי חזקה ליבום ורובא לשוק
אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והוי פלגא פלגא. וכן מצינו בקידושין דף פ. דר"מ ס"ל
דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה גם לקולא [ע"ש].

ונמצא דנחלקו ר"מ וחכמים בין בעיקר דינא דרובא דליתא קמן אי מהני או לא, וגם אי
מצטרף החזקה להמיעוט, ויש מבוכה האם דינא דר"מ הוא מה"ת ולא ס"ל בדרך כלל
הכרעת רובא דליתא קמן, או דרק חייש להמיעוט מדרבנן. ונאמר בזה בעיקר ג' שיטות.

והקשו תוס' והראשונים אכתי קשה ממקרא
מפורש דמותר לאכול בשר תאוה [כדכתיב בקרא
וכי תאוה לאכול ואכלתם בשר וכו'].

שיטה ב.

חייש למיעוט מדרבנן, ועם חזקה מה"ת.

ג. תוס' חולין דף יב. ד"ה פסח.

תי' דהא דר"מ חייש למיעוטא הוא מדרבנן ולא
מה"ת, וא"כ לא קשה מבשר תאוה, והגמ' רק
מקשה דחזינן בפסח דגם מדרבנן לא חששו
למיעוטא וכו', ורק הא דסמוך מיעוטא לחזקה הוי
מה"ת.

שיטה ג.

הכל מה"ת.

ד. רמב"ן [וכ"כ הרשב"א והר"ן]

אמנם הרמב"ן תי' דס"ד דהא דהתירה תורה בשר
תאוה הוא כעין יפת תואר דלא דיברה תורה אלא

שיטה א.

הכל מדרבנן.

א תוס' ד"ה אלא מחוורתא.

הקשו למה דמאי הוי מדרבנן משום דרוב עמי
הארץ מעשרין [ולכן מקילין כמה קולות] הא ר"מ
חייש למיעוטא, ועוד דיש חזקת טבל בהדי מיעוטא
דאין מעשרין ונימא סמוך מיעוטא לחזקה.

וכתבו 'ואי הא דחייש למיעוטא אפילו בהדי חזקה
מדרבנן א"ש' ומבואר דנסתפקו אי כל דברי ר"מ
בין הא דחייש למיעוטא ובין הא דס"ל סמוך
מיעוטא לחזקה הוי מדרבנן. אולם תוס' בשאר
מקומות נקטו דהוי מה"ת.

ב. גמ' חולין דף יב.

הקשה לר"מ היכי אכלינן בשרא וכ"ת דאין אוכלין
הא פסח וקדשים מאי איכא למימר אלא היכי דלא
אפשר לא אפשר.

כנגד יצה"ר ומוטב שיאכלו בשר תמותות שחוטות מבשר תמותות נבילות.

ומוכח מהרמב"ן דהא דר"מ חייש למיעוטא הוא מה"ת [וכ"ש כשיש חזקה עמה], ונמצא דהכל מה"ת.

ה. תוס' חולין דף פו: ד"ה סמוך מיעוטא.

וכן נקטו התוס' בתירוצם הראשון דר"מ חייש למיעוטא גם מה"ת, ואזיל ביה גם לקולא [שיהא בו דין ספק טומאה ברה"ר לקולא]. ורק אח"כ הביאו מה שכתבו בדף יב. דרק בהדי סמוך הוא מה"ת.

ז. ראש יוסף מהפמ"ג חולין דף יב.

הביא ב' הדרכים הנ"ל בשיטת ר"מ עשה"ט.

ח. עלי באר יבמות דף קיט.

מקשה אי ר"מ חייש למיעוטא מה"ת אי"כ חולק על כל עיקר דין של רובא דליתא קמן, ולמה נקט בלשונו 'חייש למיעוטא' אי הוא חייש להמיעוט הרי מעולם לא אמרה תורה רוב.

אולם מצינו דגם הוא מסכים לעיקר חפצא של רוב, ולכן היכי דלא אפשר מותר כמבואר בסוגיא דחולין דף יב., וכן כשהוא מיעוטא דמיעוטא דאין לחוש להמיעוט שפיר אזיל בתר רוב נעין גיטין דף ב:.

וכן כשיש רוב נגד חזקה כתב הקר"א דאהני הרוב שלא יכריע החזקה אלא הוי כפלגא ופלגא [הרי ג' נ"מ בהא דגם לר"מ יש דין רובא דליתא קמן אפילו אי חושש למיעוטא מה"ת].

ומבואר דגם לר"מ אזלינן בעצם בתר רוב, ורק כיון דצד המיעוט הוא צד חשוב לכן לכתחילה אי"א לילך נגדה ושפיר נקט בדבריו 'דחייש למיעוטא'.

ח"ב ליתר עיון

בענין סמוך מיעוטא לחזקה מה"ת האם שייכת להא דחייש למיעוטא מדרבנן

רוב להכריע הספק, מ"מ יש כאן מיעוט ושייך שיצטרף אליו החזקה, אבל רבנן ס"ל דמיעוטא כמאן דליתא לגמרי ושפיר אין לחשוש לה, וגם לא תוכל החזקה להצטרף אליו ודו"ק.

יא. שערי חיים כתובות סי' מ"ה.

ביאר על דרך הנ"ל בארוכה, ומביא חידוש הפניי (כתובות דף ט.). דצד מיעוט אינו מצטרף אפילו לס"ס משום דקיי"ל כרבנן דלא חיישינן למיעוטא, ותמה השמעתתא הא התם הטעם דרובא וחזקה רובא עדיף, אבל שלא יועיל המיעוט להצטרף לס"ס מנלן, ולהנ"ל אי"ש דכוונת הפניי דלרבנן המיעוט כמאן דליתא לגמרי ובזה גופא נחלקו רבנן ור"מ.

ט. גמ' חולין דף פו.

מבואר בלשון הגמ' דר"מ דחייש למיעוטא ס"ל סמוך מיעוטא לחזקה.

ומקשין הא לתוס' בחולין דף יב. ותי' השני בדף פו: נמצא דחייש למיעוטא רק מדרבנן אבל מה"ת אזלינן בתר רוב, אבל כשיש חזקה אז הוי כפלגא פלגא גם מה"ת, וא"כ איך נתהוה מחשש דרבנן שלו שיהא מועיל חזקה מה"ת.

י. קובץ הערות סי' ס"ו אות י"י.

תי' דגם אי ר"מ חייש למיעוטא מדרבנן, מ"מ בעיקרו הוא חולק על עיקר הבנת רוב, דס"ל דמיעוטא כמאן דאיתא, ולכן אפילו אי אזלינן בתר

פ א מיי פ"ג מהלכות
עדות ויהי' הלכה ז'
פא ב מיי פ"ג מהלכות
עדות הלכה ז':

רבינו גרשום

והתנן לא היה מגיע
למחצית הרהר. כלומר
השני וכו' ונשני לא
מצינו למידין שאינו
זיל בתר רובה שחטו
טרפות: ורוב בעילות
אחר הבעל. כלומר
שומעוה ענינה הוא:
ומשאו דלמא כגון
שהיה אביו ואמו
חבושים בבית האסורין.
כלומר דקין לן דלא בא
עליה אלא בעלה ודאי
לנו דאביו של זה הוא
ומשום הכי אמרין אבא
הדיב לקטול את זה אבל
במקום אחר לא אמרין
זיל בתר רובה: ויחוש
שמה טרפה היה. כלומר
הרצה ולא קטלין את
הרצה: וכי תימא
דבדקינן ליה הא קא
מנוול (מנוול של רוצח)
וכי תימא משום איבוד
נשמה כו'. כלומר משום
דקטלין הרצה בדקינן
ליה ואו טרפה הוא לא
קטלין הרצה ואי לא
קטלין דלמא במקום
הסיף היה נקב. אלא
תיע דויל בתר רובה
שאין טרפות וקטלין
הרצה: וכי תימא
דבדקינן ליה. אי טרפה
הוא על מי שהעדים
אומרו: והתניא ברבי
אומר לא הרגו תרנגול.
העדים רבעין לקוימי
ועיישה לו כר ואם העיד
עדות שקר דאמר פלוני
הרג את פלוני והומנו
ועייקין לא נהרג הרוצח על
מי שהומנו על פיהם הם
עצמם והוציא דאיכא
כאשר זמם הרגו כאשר
עשה ונכשיו אלא מצינו
אמרת דמשום איבוד
נשמה דעדים וזממין
ניוויליה לנהוג על פיהם
(א) הרוצח ניוויליה לנרצח
דאי הורגין (הרוצח)
העדים וזממין אלא בחיי
של (נרצח) של מי
שהעידו עליו שהרג ואם
ניוויליה לא מהני ליה
אפי"כ (לא) קטלין (את
זה) לעדים וזממין אלא
זיל בתר רובה: דלמא
במקום נקב קא שדית.
כלומר שמה תחת הער
ניקב הרוש או (נפסק)
הגורח במקום שחיטה:
דלמא היבא דאפשר
אפשר. כלומר לעולם לא
אוליין בתר רובה והיבא
דאפשר למידין בדקינן
ליה והיבא דלא אפשר
למדין אוליין בתר
רובה: כי מאיר דחייש
למיטמא. דאמרינן
לעיל (א) חייש למיטמא.
לענין עינה כלומר
משום שהוא גזר רובה
אבו מיעוטא כולן
פסולות (א) שמיטתו ניקבת
אמרוני הכי מכלת.
אלא תיע היבא דאפשר
למדין אפשר (והיבא
דלא אפשר לא אפשר
ולא אמרין במקום נקב
קא שחיט: וכי

רבינו שלמה

א) אולי זיל נהרג על ספק
כמו דלמאין נטיל דבשיל
אשר נשמה דרוחא שמיטה
לנפלה לזין אונן לנפס
וזממן אלא מיי של מי
וכי.

לית ליה דחטאת קרייה רחמנא מנא ליה דטרפות פוסל זה וי"ל
דנפקא ליה מדמתיב תמימה כדדרשינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יז)
דנא גופיה לאו טרפה הוה מדמתיב תמיס ורצנן אלטרין תמימה
לכדדרשינן בספרי (א) תמימה דלף שמי טרפות שחורות פסולת זה
ולרבי שמעון תרתי ש"מ מדמתיב
תמימה צין אדומה לאשר (א) אין זה
מוס ועוד יש לומר דנפסול התלוי
צופה מודו כולי עלמא דבתנן (פרה
פ"ד מ"ב) שחטה שלא לשמה פסולה
והיינו מטעמא היא ובספרי (א) נמי
דרשנן מטעמא היא דמועלין זה וכמה
דרשות ואם תאמר בכל דוכתי דמשני
קדשי דקב דהית (א) אמאי לא חשיב ליה
רחמנא ויש לומר דכל דוכתי דמסל (א)
לה בקושיא אחרייתא ובפרק אלו קדשים
(תמורה ב) דקאמר לזין פרה עושה
תמורה מטעמא היא דקדשי דקב דהית היא
כיון דנפקותא ליתא צגוף הפרה לא
שיך דרשה דמטאת קרייה רחמנא
וצבורות (דף סה) נמי דקאמר לזין
זה איסור גיזה ועוצרה לאחר שנפדית
משום קדשי דקב דהית היא ולא
היא כפסולי המוקדשים שנפדו משום
דלאחר שפיין שחין מורת פרה עליה
לא קרייה רחמנא מטעמא אי נמי מה
שנפדית היינו משום דלכ צית דין
מתנה עליה דאי לא הוצרכו תהא
למיה כדאמרינן בפרק קמח דשטות
(דף סב): (א) וישחטו ושרף. אע"פ
שש פסוק אחד (א) צינתים מכל מקום
משמע שחטו ושרף אתה כמל שחיתה
בשעת שחיטה מדלח כתיב ושרף
אחיה: כגון שהיו אביו ואמו
חבושים בבית האסורין. ועוד
הוא מני למדין דלילמא משום
דאוליין צתר חוקה העמד האס
בזנות לדקת (א) וכן תימא דבדקינן
דאי. מתקנין טעין ולרבי תימא דבדקינן
דאוליין צתר רוצח דלילמא הרוחא
הוא טרפה וטרפה שהרג את הנפש
פטור (א) ושמה מדלולין צתר רוצח
ולא חיישין להרוג את הטרפה לא

ולרבי שמעון תרתי ש"מ מדמתיב
תמימה צין אדומה לאשר (א) אין זה
מוס ועוד יש לומר דנפסול התלוי
צופה מודו כולי עלמא דבתנן (פרה
פ"ד מ"ב) שחטה שלא לשמה פסולה
והיינו מטעמא היא ובספרי (א) נמי
דרשנן מטעמא היא דמועלין זה וכמה
דרשות ואם תאמר בכל דוכתי דמשני
קדשי דקב דהית (א) אמאי לא חשיב ליה
רחמנא ויש לומר דכל דוכתי דמסל (א)
לה בקושיא אחרייתא ובפרק אלו קדשים
(תמורה ב) דקאמר לזין פרה עושה
תמורה מטעמא היא דקדשי דקב דהית היא
כיון דנפקותא ליתא צגוף הפרה לא
שיך דרשה דמטאת קרייה רחמנא
וצבורות (דף סה) נמי דקאמר לזין
זה איסור גיזה ועוצרה לאחר שנפדית
משום קדשי דקב דהית היא ולא
היא כפסולי המוקדשים שנפדו משום
דלאחר שפיין שחין מורת פרה עליה
לא קרייה רחמנא מטעמא אי נמי מה
שנפדית היינו משום דלכ צית דין
מתנה עליה דאי לא הוצרכו תהא
למיה כדאמרינן בפרק קמח דשטות
(דף סב): (א) וישחטו ושרף. אע"פ
שש פסוק אחד (א) צינתים מכל מקום
משמע שחטו ושרף אתה כמל שחיתה
בשעת שחיטה מדלח כתיב ושרף
אחיה: כגון שהיו אביו ואמו
חבושים בבית האסורין. ועוד
הוא מני למדין דלילמא משום
דאוליין צתר חוקה העמד האס
בזנות לדקת (א) וכן תימא דבדקינן
דאי. מתקנין טעין ולרבי תימא דבדקינן
דאוליין צתר רוצח דלילמא הרוחא
הוא טרפה וטרפה שהרג את הנפש
פטור (א) ושמה מדלולין צתר רוצח
ולא חיישין להרוג את הטרפה לא

ולרבי שמעון תרתי ש"מ מדמתיב
תמימה צין אדומה לאשר (א) אין זה
מוס ועוד יש לומר דנפסול התלוי
צופה מודו כולי עלמא דבתנן (פרה
פ"ד מ"ב) שחטה שלא לשמה פסולה
והיינו מטעמא היא ובספרי (א) נמי
דרשנן מטעמא היא דמועלין זה וכמה
דרשות ואם תאמר בכל דוכתי דמשני
קדשי דקב דהית (א) אמאי לא חשיב ליה
רחמנא ויש לומר דכל דוכתי דמסל (א)
לה בקושיא אחרייתא ובפרק אלו קדשים
(תמורה ב) דקאמר לזין פרה עושה
תמורה מטעמא היא דקדשי דקב דהית היא
כיון דנפקותא ליתא צגוף הפרה לא
שיך דרשה דמטאת קרייה רחמנא
וצבורות (דף סה) נמי דקאמר לזין
זה איסור גיזה ועוצרה לאחר שנפדית
משום קדשי דקב דהית היא ולא
היא כפסולי המוקדשים שנפדו משום
דלאחר שפיין שחין מורת פרה עליה
לא קרייה רחמנא מטעמא אי נמי מה
שנפדית היינו משום דלכ צית דין
מתנה עליה דאי לא הוצרכו תהא
למיה כדאמרינן בפרק קמח דשטות
(דף סב): (א) וישחטו ושרף. אע"פ
שש פסוק אחד (א) צינתים מכל מקום
משמע שחטו ושרף אתה כמל שחיתה
בשעת שחיטה מדלח כתיב ושרף
אחיה: כגון שהיו אביו ואמו
חבושים בבית האסורין. ועוד
הוא מני למדין דלילמא משום
דאוליין צתר חוקה העמד האס
בזנות לדקת (א) וכן תימא דבדקינן
דאי. מתקנין טעין ולרבי תימא דבדקינן
דאוליין צתר רוצח דלילמא הרוחא
הוא טרפה וטרפה שהרג את הנפש
פטור (א) ושמה מדלולין צתר רוצח
ולא חיישין להרוג את הטרפה לא

ולרבי שמעון תרתי ש"מ מדמתיב
תמימה צין אדומה לאשר (א) אין זה
מוס ועוד יש לומר דנפסול התלוי
צופה מודו כולי עלמא דבתנן (פרה
פ"ד מ"ב) שחטה שלא לשמה פסולה
והיינו מטעמא היא ובספרי (א) נמי
דרשנן מטעמא היא דמועלין זה וכמה
דרשות ואם תאמר בכל דוכתי דמשני
קדשי דקב דהית (א) אמאי לא חשיב ליה
רחמנא ויש לומר דכל דוכתי דמסל (א)
לה בקושיא אחרייתא ובפרק אלו קדשים
(תמורה ב) דקאמר לזין פרה עושה
תמורה מטעמא היא דקדשי דקב דהית היא
כיון דנפקותא ליתא צגוף הפרה לא
שיך דרשה דמטאת קרייה רחמנא
וצבורות (דף סה) נמי דקאמר לזין
זה איסור גיזה ועוצרה לאחר שנפדית
משום קדשי דקב דהית היא ולא
היא כפסולי המוקדשים שנפדו משום
דלאחר שפיין שחין מורת פרה עליה
לא קרייה רחמנא מטעמא אי נמי מה
שנפדית היינו משום דלכ צית דין
מתנה עליה דאי לא הוצרכו תהא
למיה כדאמרינן בפרק קמח דשטות
(דף סב): (א) וישחטו ושרף. אע"פ
שש פסוק אחד (א) צינתים מכל מקום
משמע שחטו ושרף אתה כמל שחיתה
בשעת שחיטה מדלח כתיב ושרף
אחיה: כגון שהיו אביו ואמו
חבושים בבית האסורין. ועוד
הוא מני למדין דלילמא משום
דאוליין צתר חוקה העמד האס
בזנות לדקת (א) וכן תימא דבדקינן
דאי. מתקנין טעין ולרבי תימא דבדקינן
דאוליין צתר רוצח דלילמא הרוחא
הוא טרפה וטרפה שהרג את הנפש
פטור (א) ושמה מדלולין צתר רוצח
ולא חיישין להרוג את הטרפה לא

דאפשר, ומאי מעולם גוזמא, או אחת לשבעים שנה, תדע דקאמרינן במנאפים ⁷²³ ראייתם כמכחול בשפופרת והרי אפשר שראו, אלא שאין דרכן ⁷²⁴.

הא דמייתי רב אשי משחיטה גופה דאמר רחמנא שחוט ואכול ודלמא במקום נקב שחיט. קשה לי, ודלמא דקרע ליה לעור ובדיק בסימנין, שאפי' בושט בדיקתו מבחוץ בנקב כמו שאני עתיד לפרש בפ' ואלו טרפות בס"ד ⁷²⁵. וי"ל דלא חייש להך דחיה דחוקה משום שחיטה עצמה דקדשים ⁷²⁶ דאי אפשר, דהווי להו בעלי מומין ⁷²⁷.

וכ"ת הכי נמי פסח וקדשים מאי איכא למימר. רבים הקשו ⁷²⁸ היאך עלה על דעת שלא יאכל בשר, א"כ בשר תאוה דשרא רחמנא מאי

להעיד עליהם שהן בדיקות ⁷¹⁸, ואם שאלו אותן והכחישו זה את זה או שאמרו אין אנו יודעין ⁷¹⁹ תהא עדותן בטלה. וזה התירוץ אינו כלום, דכיון שהתורה הלכה אחר הרוב ושלא לשאול אותם שמא במקום סייף נקב הוה, אע"פ שאמרו אין אנו יודעין אין עדותן בטלה בכך, דכי לא שאלו להו נמי כמי שאמרו אין אנו יודעין דמי, ואעפ"כ עדותן קיימת. ועוד א"כ ⁷²⁰ אם רצו ב"ד לעקור פרשת רוצחים מן התורה הרשות בידם. והתירוץ הנכון דמאי במקום סייף נקב הוה דהכא, תחת עור בשרו, דבר שאינו ⁷²¹ שאי אפשר לעמוד (על רגליו) [עליון] ⁷²², ופירוש במקום סייף דהתם, תחת הבגדים דבר שאין דרכן של עדים לידע, דר' ישמעאל ור' עקיבא סברי לה כר' מאיר דאזיל בתר מיעוטא היכא

[העולם], הילכך דבר רחוק הוא שידעו העדים דברים הללו, ולפיכך אי אפשר שיהו שם נדונין אפי' אחד בשבעים שנה ברוב וכו', אבל מעולם לא עלה על דעת שנבדוק אותו בטרפות שאינו ניכר מבחוץ שא"כ עקרת פרשת רוצחים. וע"ע בחידושי רבינו שם. ⁷²⁵ להלן מג, א ד"ה ואמר. ועי' ח"י הרשב"א ד"ה רב אשי. ⁷²⁶ כ"ה בשטמ"ק ובחי' הר"ן, ובכת"י נשמטה חיבה זו. ⁷²⁷ מבואר מדברי רבינו דכה"ג חשיב מום. וכ"כ תוס' להלן כת, א ד"ה אתא בתירוץ השני: דאי אפשר להפשיט העור ולהפריד הסימנים ולבדוק דאין מום גדול מזה. ונראה כונתם, דאף דלא מצינו בבכורות שנמנה מום כזה בין המומין, מ"מ פשוט דהוה מום [ועי' משנה בכורות מא, א גבי אנדרוגינום: רבי ישמעאל אומר אין לך מום גדול מזה. ופירש"י שם: דמקום נקבות הוי כמום]. וכן משמע בספר הישר (הוצ' שלוינגר) סי' תמג — ראה ספר המכריע סי' ה. ובספר המכריע שם, האריך לדחות שלא מצינו פגימת העור שהיא מום. והוכיח מהגמ' להלן מ, ב השוחט חטאת בשבת בחוץ חייב חטאת וכו', ואוקמינן בחטאת העוף ובחצי קנה פגום, וא"כ מפורש שאפילו חצי קנה פגום לא חשיב מום, וכל שכן חתיכת עור. [ועי' ח"י רע"א להלן כת, א ול, ב שתמה על דבריו, עיי"ש]. ובאחרונים הקשו מזבחים כו, א: חותך באבר עד שמגיע לעצם, ראה רש"י שם שלא הוי מום. עי' הגהות מלא הרועים, רש"י ומהרש"ם. ועי' שו"ת בנין ציון החדשות סי' צח שביאר דברי התוס' שאינו מום ממש, אלא מחזי כי מומא, וכוונתם שאם בכל קרבן יפריד העור קודם שחיטה אין לך מראה מום גדול מזה, ואיכא משום הקריבהו נא לפחתך. וקשה להעמיס פירוש זה בלשון התוס' ולשוזו רבינו כאז. ⁷²⁸ ראה תוס' להלז יב. א

⁷¹⁸. ראה סנהדרין מא, א. ⁷¹⁹. בספר הישר ובתוס' (כאן ובמכות), ותוס' הרא"ש ד"ה ניהוש מפורש דבסייף ואירין באין אנו יודעין אין העדות בטלה [וכ"ה דעת הראב"ד ה' עדות פ"ב ה"א], ומ"מ בנקב במקום סייף עדותן בטילה שהיא עדות בגוף המעשה, עיי"ש. ואפשר שדעת רבינו כדעת הרמב"ם שם שבסייף ואירין אם אין יודעין עדותן בטילה [וכה"ד המאירי סנהדרין שם (ושם פא, ב, ובפסחים יב, א) ועוד, עי' עינים למשפט סנהדרין שם. ועי' ח"י הר"ן שם ובנו"כ הרמב"ם שם], ולפי"ז א"צ לחלק בין סייף ואירין לנקב במקום סייף, ולשיטה זו אתיא תירוץ רבינו תם כפשוטו. ועי' מש"כ הגרשו"ר הערה עד והגרר"ב בהגהותיו. ⁷²⁰ כ"ה בשטמ"ק. ובנדפס וכתה"י ליתא. ⁷²¹ תיבה זו נראית מיותרת. והגרר"ב הגיה: שאינו נראה. ⁷²² בחי' הרשב"א: הינו כנקב שתחת העור שאי אפשר לעמוד עליו לעולם. ⁷²³ מכות שם. ⁷²⁴ בחי' למכות כתב רבינו ביתר ביאור (ע"פ המובא בשטמ"ק כאן): 'הא דאמר ר' עקיבא לא נהרג בה אדם מעולם לאו דוקא אלא על הרוב וגוזמא בעלמא, שהרי אתה מוצא שיהרג בנואף ונואפת כשיראו כמכחול בשפופרת וכ"ש באיסור שבת וע"ז, והא דקא אמ' אי טריפה הוה לאו טרפות שבתוך גופו קאמרי' כגון בכל י"ח טרפיות שאי אפשר, אלא בעינן מיניהו דילמא תחת בגדיו היה לו נקב שהיה מנוקב לחלל והוי טריפה, או בשאר טרפות שנראה טרפות תחת בגדיו שהיה אפשר להם לבדקו לאחר מיתה, ואת"ל שלם הוה שבדקוהו לאחר מיתה מבחוץ שהפשיטוהו בגדיו וראוהו שלם מבחוץ, דילמא במקום סייף נקב הוה והיה נראה מבחוץ ואי אפשר לבדקו לאחר מיתה ורוב העדים אינם יודעים אם היה נקב שם שאי אפשר לבדוק כל (דעולם)

הוא, ולרבנן לא בעי בדיקה, דהא לא מחלקי רבנן בין היכא דאפשר לדלא אפשר. ותמה אני א"כ היאך לא נחלקו ר' מאיר ורבנן בזו כשם שנחלקו בקטן וקטנה ⁷³⁷ ובשאר מקומות ⁷³⁸ אם הולכין אחר הרוב אם לאו. ואפשר דסבר ר' מאיר כיון שפסח וקדשים אוכל אדם אע"פ שלא בדק בשמנה עשר טריפות, אף בחולין נמי אין בודקין בהם שהתורה סמכה על רוב זה ⁷³⁹.

ושמענין ⁷⁴⁰ מיהא שמעתא דאפי' בבדיקה דסרכות הריאה הולכין אחר הרוב, ורוב בהמות אין בהם שום טרפות שבעולם, דהא עגלה ערופה ופרה אדומה כשהן שלמות בלא שום חתוך בעולם ⁷⁴¹ נעשית מצותן ואין חוששין לשום טרפות בעולם לא בנקב ולא בסירכא. ואעפ"כ נהגו אבותינו ואבות אבותינו מעולם ⁷⁴² לבדוק בסרכות שכריאה, מפני שמצוי בהן טרפות תדיר ⁷⁴³, ואין סומכין לכתחלה על הרוב ⁷⁴⁴ בדבר שמיעוטו מצוי ⁷⁴⁵. ובגמ' נמי

לדחוק ולומר שמה שחותך מקום לבדוק הריאה בפנים שלימה מקרי, דרק עצם אסור לשבור בהם, עיי"ש. ומדברי רבינו מוכח לא כן. ⁷⁴² כוונת רבינו שכן נהגו בזמן חז"ל, וכן הולך ומוכיח דבר זה. וכן מפורש בתשב"ץ שם: 'ומ"מ כל היכ' דאפשר למבדק הריאה בודקין אותה מפני שמצוי בהן טרפות תדיר ואין סומכין לכתחלה על הרוב שמיעוטו מצוי וכן נהגו אבותינו ואבות אבותינו וכן היו נוהגים רבותינו בעלי התלמוד ז"ל ולא תקנת האחרונים ז"ל בלבד היתה אלא מעיקר דינא הוא שאין לסמוך ברוב בזה שמיעוטו מצוי... ועוד הביא ראייה הרמב"ן ז"ל שהיו נוהגין בימי רז"ל לבדוק הריאה מדגרסין בירושלמי... ועי' לכוש שרד ר"ס לט שכ"ה דעת הרמב"ם. אכן, במרדכי פ"ג סי' תריט כתב בשם רבינו ברוך שבזמן התלמוד לא בדקו אא"כ נמצאת ריעותא, וכן המאירי (לעיל ט, א) כתב שהיא תקנת הגאונים, ובביצה שם כתב שהיא תקנת אחרונים, וכוונתו שהיא אחר זמן התלמוד, עיי"ש [ובתשב"ץ שם כתב: 'ולא תקנת האחרונים ז"ל בלבד היתה אלא מעיקר דינא הוא']. ⁷⁴³ כ"כ רש"י ד"ה פסח, ולהלן ג, ב ד"ה מאי. ⁷⁴⁴ במלחמות (ג, ב בדפי הרי"ף) כתב רבינו: וכן מציינו בכל מקום שחוששין לכתחילה ברוב שמיעוטו מצוי, ואפילו במקום שאין חזקה כנגדו. ועיי"ש שהביא לזה ראיות. ⁷⁴⁵ ראה משפטי בדיקת הריאה לרבינו יונה [עמ' 23], שכ"ה סברת רוב המפרשים ורוב הפוסקים. אבל רבינו יונה כתב שאין

איכא למימר. והתירוץ שמא בשר תאוה לא התירה אותו תורה אלא לתאבון ⁷²⁹, וכתוב ⁷³⁰ כי תאוה נפשך ⁷³¹, ולא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, שמוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ולא יאכלו בשר תמותות נבלות כענין מה שאמרו ב"פ תאר ⁷³², לפיכך הקשו פסח וקדשים מאי איכא למימר, שאם היה בו שום איסור לא אמרה תורה קרב לתקלה. וה"ה דהוה ליה למימר לר' מאיר מכל הני דאמרן ⁷³³, אלא לדבריו דרב אשי אמרה. ולפי מה שפירשתי ⁷³⁴, יש לומר דהייט לפסח וקדשים דהיא עיקר ראייה, דלר' מאיר משכחת לה בקורע עור ובודק סימנין במקום שחיטה.

[יב, א] אלא היכא דלא אפשר לא אפשר ⁷³⁵. ופרש"י ז"ל ⁷³⁶ אבל רבנן הלכה למשה מסיני גמרי לה אפי' בדאפשר ור' מאיר גמרא לא גמיר.

ומשמע לפום הך מסקנא דלר' מאיר בעי למבדק שמנה עשר טרפות דהא בחולין אפשר

ד"ה פסח. ⁷²⁹ ובתוס' שם תירצו דר"מ לא חייש למיעוטא אלא מדרבנן. ומדברי רבינו נראה שהוא מדאורייתא כמ"ש תוס' נדה לב, א ד"ה ר"מ ועוד. וראה תוס' בכורות כ, א ד"ה ואיבעית. ותוס' נדה יח, ב ד"ה מיעוטא]. וכן הוכיח במרדכי להלן פרק הזרוע סי' תשל. וראה שו"ת מהר"י בן לב ח"א סי' יז, חי' רעק"א וחת"ס כאן, וביאור הגרי"פ לסה"מ לרס"ג עשין צו. ⁷³⁰ בשטמ"ק: כדכתיב. ⁷³¹ דברים יב, כ. ⁷³² קידושין כא, ב. ⁷³³ ר"ל דהוי ליה להקשות לר"מ מכל הילפותות דלעיל דמוכח דאזלינן בתר רובא ולשנות משום דאי אפשר בע"א (הגרר"ב). ⁷³⁴ בדיבור הקודם. ⁷³⁵ לפנינו: אלא היכא דאפשר וכו' היכא דלא אפשר וכו'. ⁷³⁶ ראה ד"ה פסח. ⁷³⁷ יבמות פא, ב. ⁷³⁸ ראה יבמות קיט, א; גיטין ב, ב; ע"ז מ, א; לעיל ו, א; בכורות יט, ב; שם מב, ב; נדה לא, ב; שם מח, א. ⁷³⁹ דברי רבינו הובאו בחי' הרשב"א לעיל ט, א ד"ה אמר ליה, ושם: 'ואע"ג דבחולין אפשר למבדק, כיון דגבי פסח וקדשים לא אפשר וסומכין ארובא, אף בחולין כן, דלחצאין לא שרא לן רחמנא. ועי' הגהות חשק שלמה ושו"ת בית אפרים יו"ד סי' ו בביאור דברי הרשב"א. ⁷⁴⁰ בשו"ת תשב"ץ ח"א סי' סז, הביא רוב הדברים דלהלן בשם רבינו ב'חידושי חולין'. ⁷⁴¹ ראה פמ"ג פתיחה להלכות בדיקת הריאה שמפרה אדומה ועגלה ערופה מוכח שמה"ת א"צ לבדוק, ושוב כתב שיש

[אוצר החכמה]

[יבמות ל, ב] אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת, אף דהיתה אשת איש דמ"מ היתה בחזקה שאם ימות בעלה תהא מותרת לשוק. וכמ"ש התוספות שם בדף ל' ע"ב, ובחולין דף מ"ג ע"ב בד"ה קסבר חוששין לספק דרוסה יע"ש. והא דכל ספק בשחיטה אסור דמוקמינן אחזקה, היינו בחזקת שאין זבוח דהוה ביה נמי מעיקרא כמו השתא. ומיהו לפי מה שכתבו התוספות בשבועות דף כ"ד ע"א בד"ה האוכל נכילה ביום הכיפורים לפירוש ריזב"א דמחיים ליכא איסורא כ"א אבר מן החי, ולא איסור שאין זבוח דזבחת הוא בא להתיר יע"ש, א"כ ע"כ דמחזקינן מאיסור לאיסור. אעפ"י כן אין דומה חזקה זו דבהמה בחייה דמחזקינן מאיסורא לאיסורא לנולד ספק טריפות וכדומה, ובקל יש לחלק ביניהם בין הא להך⁷⁵.

כלל רובא.

← **הלא** כבר נודע פלוגתא דר"מ ורבנן, דר"מ חייש למיעוטא ורבנן לא חיישי למיעוטא ואזלי בתר רובא. ור"מ דחייש למיעוטא יש שני דרכים, או דסבירא ליה דמן התורה חייש למיעוטא היכא דאפשר, והיכא דלא אפשר מודה דאזלינן בתר רובא, מפרה ושעיר המשתלח וכדומה. ומבשר תאוה לא קשיא דרחמנא אמר שחוט ואכול, דלמא במקום נקב קשחית, דמסתבר דזה הוה אפשר דלא לישחוט ולא ליכול, דלאו חובה הוא לאכול בשר. י"ל דמ"מ מיקרי לא אפשר, דלא דברה תורה אלא נגד יצה"ר מוטב שיאכלו ישראל כו'. כמ"ש הר"ן בחמש שיטות [יא, ב ד"ה וכי תימא] על קושית התוספות [ד"ה פסח וקדשים] 'מבשר תאוה לא פריך'. ולמאן דסבירא ליה דוושט יש לו בדיקה מבחוץ לענין נקב אין קושיא, דקרע לעור ובדק ליה, ולא קשיא אלא מקדשים דהוה מום, כמ"ש התוספות בדף כ"ח ע"ב [ד"ה אתא (מע"א)] יע"ש. ור' עקיבא ור' טרפון דאמרי, אלו היינו בסנהדרין לא היה אדם נהרג מעולם [מכות ז, א], משמע קצת דמן התורה חיישי למיעוטא, דאי מדרבנן היאך היו מבטלין מצות עשה דובערת הרע מקרבך.

וְדָרְךָ השני דלר"מ מן התורה אזלינן בתר רובא אף היכא דאפשר, ומדרבנן הוא דמחמיר היכא דאפשר ולא אזיל בתר רובא, כמו קטן וקטנה דימתינו עד שיגדילו כו' [יבמות סא, ב]. ורבנן אף מדרבנן לא חיישי כלל, דהמיעוט כמאן דליתא דמי. אמנם יש נ"מ גם לענין דאורייתא, דלר"מ מיעוטא נהי דרובא עדיף מיניה, מ"מ המיעוט חשוב הוא, ומש"ה כי איכא חזקה בהדי מיעוטא חיישינן מן התורה והוה ספק השקול, כדמסיק ביבמות [ק"ט, ב] דהוה פלגא ופלגא. ועיין שם בתוספות [ע"א ד"ה מחוורתא ע"ש] ובחולין דף פ"ו ע"ב בד"ה סמוך כו', דכתבו דלר"מ היכא דאיכא חזקה בהדי מיעוטא חייש ר"מ מן התורה למיעוטא. אבל ביבמות משמע מתוספות שם [ע"א] בד"ה מחוורתא מתניתין ר"מ, דאף בהדי חזקה לא חייש אלא מדרבנן. ולפי מה שכתבנו לקמן בהא פליגי לר"מ מצטרף החזקה עם המיעוטא, ומש"ה מיעוטא לחודיה מדרבנן מיהא מחמירינן. ולרבנן המיעוט כמאן דליתא דמי, ורובא וחזקה רובא עדיף, ומש"ה מדרבנן נמי לא מחמירינן דמיעוטא כמאן דליתא דמי.

וְלָר"מ צריך לומר [אי נימא] דהא דסמוך מיעוטא לחזקה מן התורה, הא דלא תיקשי מפרה אדומה דנימא העמד טמא כו', דהיכא דלא אפשר ^{סובר ר"מ דסמכינן ארובא ולא אזלינן בתר חזקה,} אלא היכא דאפשר סובר דסמוך מיעוטא. ומיהו רובא לחודיה מהני, מן בשר תאוה הוא מוכח, דנראה דחשיב אפשר דלאו חובה הוא אלא רשות, וכמ"ש לעיל [ד"ה כלל רובא]. אבל לרבנן דהלכתא כוותיהו אזלינן בתר רובא אף מדרבנן ולא בדקינן אחר י"ח טריפות, והוא הדין קטן וקטנה מייבמין ויגדלו זה עם זה לרבנן [יבמות סא, ב]. ומיהו כי איכא חזקה בהדי מיעוטא, גם לרבנן אמרינן דלהחמיר הוה ליה פלגא ופלגא ולא להקל. והיינו מדרבנן, ומן התורה הוא דרובא וחזקה רובא עדיף. או היכא דהמיעוט הוא מיעוטא דמיעוטא דבהא גם ר"מ מודה דהמיעוט כמאן דליתא דמי, ורובא

75 וע"ע בגינת וורדים כלל סב שהעתיק רבינו את כל דבריו כאן מילה במילה מד"ה הנה קי"ל עד כאן.

דרי יהושע, ובשלמא לתוסי' דנשאר הרוב ורק נתסלק החזקה שפיר י"ל דסי"ל כרבנן דלא חייש למיעוטא, אבל להנמוק"י דהוי ספק השקול איך פליג ר' יהושע. די ובגמ' בכורות מפורש דטעמא דרי יהושע דלא חייש למיעוטא.

וצריך לדחוק דאין כוונתו דאין רוב ויש כאן ספק גמור, אלא אע"ג דיש כאן רוב ע"י הצד מפילות, מ"מ לא חיישינן להכי ועי"ז הוחזקה קצת ליבוס ושוב הוי כרישא כרובא לשוק וחזקה ליבוס דהוי פלגא פלגא ולא תנשא ולא תתייבס, ור' יהושע חולק ע"ז וסי"ל דגם כשיש חזקה מנגד אזלינן בתר רוב, אולם לשונו תמוה, וגם ברשב"א כמעט מפורש דלא כהנ"ל, וצע"ג. ועיין קר"א מש"כ בשם הירושלמי בביאור פלוגתת ת"ק ור' יהושע.

ויש בזה תי' שלישית שראיתי במחנ"א הלי' יבוס פ"ג הט"ז דלרבנן דלא חיישי למיעוטא, מיעוט דמפילות כמאן דליתא, ולא אמרינן סמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקיבות, וא"כ נשאר ספק השקול והוי ספק דאורייתא לחומרא, משא"כ כשהגמ' אומר סמוך זהו רק היכי דיש חזקה לשוק המנגד הרוב ואז חשיב המיעוט ושייך להצטרף למחצה נקיבות.

וזהו ממש כשיטת הפנ"י כתובות (מובא להלן) דרבנן ור"מ נחלקו בגדר הדין רוב אי הוי כמאן דליתא, ותלוי בפלוגתתם אי שייך לצרף מיעוט למחצה לעשותו רוב, ורק לר"מ נעשית רוב עי"ז, וזהו ממש כוונת המחנ"א ודו"ק.

ש. ובענין דברי הנמוק"י, נחלקו הנו"ב והבית אפרים בביאור כוונתו, דהנו"ב (תנינא, קמ"ג) תמה איך הוחזקה ליבוס, ועוד דאי שמא תפיל חיישינן, אבל שמא הפילה לא חיישינן, א"כ כל שכבר הלכה חמותה זמן רב ליכא חשש שהפילה והוי מחצה על מחצה וא"כ גם ברישא לא תנשא אפילו לרבנן. ועוד תמה דלעולם החשש על מה שילדה כבר, דאי על מה שתלד לעתיד הוי אשת אחיו שלא היה בעולמו, ונשאר בצ"ע על דבריו.

אולם הבית אפרים באה"ע סי' קל"ג טען עליו דלא הבין דברי הנמוק"י, ועיקר כוונתו לומר דהיכי דראוה מועברת והחזיק אצלינו ולד חי, לא אמרינן שמא מת, דהוי כראו אדם בערב חי, ובבקר מי יאמרו שמא מת, ועל כן בהלכה מליאה ליכא חשש נפל, אבל בהלכה ריקנית דלא הוחזק עובר אצלינו אמרינן שמא נתעברה, וגם שמא הפילה, והוכיח כן מהרשב"א והריטב"א ע"ש.

ועיין נמוק"י שהביא סוגיא דגיטין דף כח: דשמא ימות חיישינן שמא מת לא חיישינן, ופרש"י שם דשמא מת ל"ח דיש לו חזקת חי, אבל שמא ימות לאחר שעה ל"ש חזקה ע"ז, ומשמע כהנו"ב דשמא תפיל חיישינן אבל לשמא הפילה לא חיישינן. אולם צ"ל דכוונתו כהבית אפרים, ומה שהביא סוגיא גיטין עיקר כוונתו דכל שיש חזקת חי לא חיישינן למיתה כלל, וכל הך ענין של חשש

חזקות, ורק צ"ע משני שבילין, והסוגיא ארוכה מארץ מדה, ואכמ"ל.

נפל הוא רק בלא ראינהו עובר לפנינו. [וכמדומה שיש מבוכה בזה אי שייך חזקת חי על עובר]. אולם עיין ברשב"א מה שהקשה משור שנגח את הפרה, ומה שתי ומשמע להדיא כהנו"ב וצ"ע.

ר"מ. דחייש למיעוטא. וצ"ב הכוונה דחייש למיעוטא, ממי"נ אם ס"ל דיש דין מה"י לזיל בתר רובא דליתא קמן איך מצי חייש למיעוטא, ואי ליכא גזה"כ א"כ למ"ל דחייש, הרי בלי חוקי התורה מה לי הרוב ומה לי המיעוט, ופשיטא דאין להקל כלום בלי גזה"כ.

ותחילה צריכין לבאר אי ר"מ הוי מה"י או מדרבנן. ותוסי' כאן כתבו "מיהו אי לא חייש ר"מ למיעוט מה"י אפילו היכא דאיכא חזקה בהדיא אלא מדרבנן..". ומשמע דנתספקו בזה אי הוי מה"י או מדרבנן [ואע"ג דיש לדחות דרק נסתפקו באיכא חזקה כנגדה, מ"מ משמע דנתספקו בכל אנפין]. ובחולין דף יב. כתבו בפשיטות דהוי מדרבנן. ונמצא דנחלקו תי' התוסי' אי הא דר"מ חייש למיעוטא הוא מדרבנן או מדאורייתא. והנה אי הוי מדרבנן א"ש היטב דאע"ג דיש גזה"כ לילך בתר רוב, מ"מ איהו חייש לצד המיעוט ומחמיר בו. אולם אי הוי מה"י הדק"ל.

ונראה דמשמע מזה כמו שיסדו השמעתתא ורע"א דענין רובא דליתא קמן אינו פסק והכרעה כרובא דאיתא קמן, אלא הוי סברא דבדרך כלל רוב נשים מתעברות ויולדות, וא"כ דעת ר"מ דלעולם צריכין לחשוש לאותן מיעוט פעמים דנעשה להיפוך, ולכן אין לילך בתר רוב כלל. ויתכן דנקט הך לשון דעיין תוסי' שכתבו דהיכי דהוי מיעוט דלא שכיח כלל גם ר"מ לא חייש, וא"כ משמע דהכל מדיני חששות, ועל כן כשלא שכיח כלל מסכים, וכן משמע מהא דמודה במיעוטא דמיעוטא, דאינו חולק בלומדות, אלא דסי"ל דלעולם צריכין לחשוש להמיעוט, ורק אכתי תמוה דמה יעשה ר"מ עם הגזה"כ של רובא דליתא קמן [דנלמד מרובא דאיתא קמן, או מהלכה למשה מסיני וכמשי"כ רש"י בחולין], וצ"ל דנ"מ היכי דא"א לברר וכמבואר בסוגיא דחולין שם, ועיין להלן שהבאנו הסוגיא דשם.

אולם אכתי לא יצאנו ידי חובה, דעיין בקידושין דף פ. בנמצא תינוק בצד העיסה דר"מ מטהר, דחיישינן למיעוטא וסמוך לחזקת טהרה וטהור, הרי מקילין אפילו מה"י וחזינן דהוי דין דאורייתא. אולם בלא"ה צ"ב דכאן ס"ל לר"מ דהוי ספק, ושם טיהר בודאי, ותי' התוסי' בקידושין (שם) דהתם הוי רובא דאיתרע, ובזה מהני החזקה להכריע בודאי, ומה"י גם לרבנן הוי ספק, משא"כ כאן דהוי רובא דלא איתרע לר"מ הוי ספק ולרבנן ודאי מותר. ונמצא דבלא"ה יש לנו שני מחלוקת בין ר"מ ורבנן, וצריכין לפרש איך תלויין זה בזה. אבל עכ"פ אינו סתירה דכאן הוי דמרבנן ושם הוי מדאורייתא, אולם הא מיהא חזינן דבר נפלא דאפילו אי הוי איסור דרבנן, מ"מ הוי סברא בהל' דאורייתא דמיעוט כמאן דאיתא, ואע"ג דאזלינן בתר רוב מ"מ המיעוט הוא כאן ונחשב כאחד מהצדדים ושפיר שייך להצטרף עם החזקה.

מגרש שדה וכו' הוא לאורייתא, והך דקרפף יותר מציט סאמים שלא הוקף לדירה, הוא כרמלית דרצנן, ומייתי ראייה מדמפלגינן בקרפף בין נורע לניטע דה"ה בדאורייתא.

ובפרק התכלת [מנחות מ"ד ע"א], השוכר בית, כל לי יום פטור ממוזה, ועיי"ש בתוס' [ד"ה טלית] לחד ליטנא, לשוכר במוזה אינו אלא מדרצנן, וא"כ החילוק בין תוך לי לאחר לי הוא רק מדרצנן, אבל באמת יסוד החילוק הזה הוא לאורייתא גבי עיר הנדחת, שיירה העוברת ממקום למקום והודחה עמה, אם נשתהו לי יום, הן בסייף וממונן אבד, ואם לאו וכו' [סנהדרין ק"ב ע"א].

אלא דק"ק מסוף פ"ב דנויר [ט"ז ע"ב], עד כאן לא קאמר אבא שאול דמקנת היום ככולו אלא באצילות דרצנן, אבל בדאורייתא לא, ואמאי לא נימא כל דתקון רצנן כעין לאורייתא תקון. ומיהו בפ"ק דיבמות (י"א ע"א) גבי נרת סוטה, נראה פלוגתא בזה עיי"ש. ואף דדוכחי טובא אמרינן הכי, אבל אפשר ללאו כולהו במתא מחתינהו:

(ט) **ובפרק קמא דחולין** (דף י"א ע"ב) דילמא היכא לאפשר אפשר וכו', דאי לא תימא הכי ר"מ היכי אכיל צשרא וכו'. ופירשו בתוס' רפ"ג דזכורות [ב ע"א ד"ה ואיבעית אימא] לכיון דר"מ מחלק מדרצנן בין אפשר ללא אפשר, ה"נ בדאורייתא יש לחלק הכי, דאם איתא בדאורייתא אין חילוק בין אפשר ללא אפשר, לא היה לחכמים לחוש עיי"ש:

(י) **ובפרק אלמנה ניוונית** [כתובות צ"ז ע"ב], מכרה כתובתה אין לה מונוט, ר"ש אומר אע"פ שלא מכרה אלא חצי כתובתה אבדה מונוטתיה, דר"ש סבר לא אמרינן מקנת כסף ככל כסף, ורצנן סברי אמרינן מקנת כסף ככל כסף, הא איפכא שמעינן להו בצוגרת לכה"ג, אי אמרינן מקנת בתולים ככל בתולים. וצוגרת פליגי בדאורייתא, והא לאבדה מונוטתיה הוא מדרצנן, ובגמ' תליא להו להנך פלוגתייהו חדא באידך.

ובפרק השוחט (חולין ל"ו ע"ב), מחיב רב יוסף הוכשרו בשחיטה, ועיי"ש בתוס' [ד"ה מחיב] צהא דפריך מהבזר לגת הוכשר דאינו אלא מדרצנן, לכיון דמנינו מדרצנן הכשר בלא מים, מוכח דאיכא דכוותה בדאורייתא. וכעין פירוש זה עוד, בפרק בהמה המקשה (שם ע"ד ע"א) חוד"ה אין בהם אלא מנות פרוש עיי"ש. **ובם"פ** עשרה יוחסין [קידושין פ' ע"א] צהא דפליגי ר"מ ורצנן אי אמרינן סמוך מיעוטא לחוקה, ופירש"י לאולי לטעמייהו צהא דפליגי אי חוששין למיעוטא, והיינו דפליגי אי מיעוטא כמאן דלימא דמי או כמאן דאיתא.

ומקור דברי רש"י בזה מגמ' פרק כסוי הדם (חולין פ"ו ע"א) עיי"ש. והקשה בספר בית הלוי [ח"ב ט"ז כ"ג אות ב] לפי מ"ש תוס' [שם י"ב ע"א ד"ה פסח] דהא דר"מ חייש למיעוטא אינו אלא מדרצנן, וסמוך מיעוטא לחוקה לר"מ הוא מדאורייתא, ואין זה לטעמייהו. וי"ל לכיון דס"ל לר"מ מדרצנן חיישין למיעוטא, מוכח דגם מדאורייתא לא אמרינן מיעוטא כמאן דלימא, ואף דמדאורייתא אזלינן בטר רוצא אע"ג דמיעוטא כמאן דאיתא, מ"מ חכמים החמירו לחוש למיעוטא כיון דגם מדאורייתא מיעוטא כמאן דאיתא. ועיין בתוס' יבמות (ק"ח ע"ב) ד"ה אזיל ומשכש, שדבריהן מתפרשין ג"כ לפי כלל הג"ל:

סימן ס"ז

(א) **ר"פ האשה רבה** [פ"ז ע"ב] עד אחד מהימן מדאורייתא מנא לך. ולקמן [פ"ח ע"א] כתבו תוס' [ד"ה ברי] דהא דע"א נאמן באיסורין, ילפינן מקרא דוספרה לה לעזמה, ומאי פריך הכא מנ"ל. אבל התם קאי היכא ללא איתחזק, והכא פריך במקום דאיתחזק והעד מעיד נגד החזקה. והא דצעד אחד אומר לו אכלת חלב ואתה חייב קרצנן מיקרי נגד החזקה, ז"ל משום דגברא צחוקת פטור קאי והעד מחייבו בקרצנן. אבל ז"ע לפי מ"ש הרמב"ן ורשב"א בקידושין פרק האומר (ס"ו) [ס"ה ע"ב] לכיון דהיכא ללא איתחזק איסורא ע"א נאמן, הילכך לאסור המותר, ודאי מהימן, דלא אמרינן בשום דוכתא איתחזק היתירא עכ"ל, והטעם נראה משום דהיתר אינו אלא שלילה, דמה שאינו אסור הרי הוא מותר ממילא, ולפי"ז גם חזקת פטור אינו חזקה, וא"כ בע"א אומר אכלת חלב, איזו חזקה יש נגד העד, דאיצטריך קרא דנאמן, ולא ילפינן ליה מקרא דוספרה לה לעזמה. וגם ז"ע בדבריהם, דמאי שנא חזקת היתר דלא הוי חזקה, מחזקת פנויה וחזקת טהרה, דמיקרי חזקה:

(ב) **ובתום' שם** [יבמות פ"ח ע"א] ד"ה ומה אם ירצה וכו', ומשמע ליה וכו' דאי אפשר לחייבו קרצנן ע"י שום עדות, ואפילו באומרים אכלת חלב בשוגג, משום דלא שכיח שיוכלו העדים לידע צירור הדבר אם הוא שוגג או מזיד. ומזה מוכיח בגמ' דהא דחייב בקרצנן ע"י עד אחד, על כרחך משום דשתיקה כהודאה. וקשה צהא דקתני [שם] אמרו לו שנים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי, מאי איריא לא אכלתי, אפילו אומר איני יודע נמי ליפטר, כיון דא"א לחייבו קרצנן ע"י שום עדות, דדילמא מזיד היה. ועוד דא"כ מ"ט דר' מאיר דמחייב, דהא ר"מ ורצנן לא פליגי אלא אי מתרצנין דיצוריה או לא, דרצנן סברי דמתרצנין דיצוריה, לא אכלתי שוגג אלא מזיד, ור"מ סבר דלא מתרצנין דיצוריה

א עיין לעיל סי' נ"ט אות ד' וקוב"ש ביצה אות ד'. ב עיין לעיל סי' נ"ט אות א.

סימן מה

בדיני רוב וקבוע

- א. רוב בתורת הכרעה ובתורת בירור ב. במקום מיעוט המצוי ג. צירוף ב' מיעוטים כנגד הרוב ד. רוב בנפשות ודין תינוק הנמצא ה. ספק קבוע ו. פרישה לפנינו ויסוד דינא דקבוע ז. אסופי ושתוקי

א

הכרעה ובירור ברוב

← א. איתא בגמ' נדה (י"ח ב') דפליגי ר"מ ורבנן במקום דליכא חזקה כנגד הרוב, דר"מ אית ליה דאמרין סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא, ורבנן סברי דרובא וחזקה רובא עדיף. וי"ב שורש פלוגתתא זיה.

והנה יש לחמוה על לשון רש"י (קידושין פ' א' ד"ה סמוך), דכתב צביאור פלוגתייהו דר"מ ורבנן, "דלר' מאיר לא צטיל מיעוטא לגמרי דשמעינן ליה דחייש למיעוטא, הלכך במקומו עומד, וכי משכח מידי לאצטרופי זהדיה מצטרף", ורבנן סברי מיעוטא כמאן דלימיה דמי "דצטיל ליה לגבי רובא, ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוט", וי"ע דמבואר בדבריו דפלוגתייהו אי אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה נוצעת מאידך פלוגתא דנחלקו אי חיישינן למיעוטא, והרי מה שאמרו בגמ' דר"מ חייש למיעוטא אפילו במקום דליכא חזקה המסייעת למיעוט, היינו מדרבנן בעלמא, וכמו שהוכיחו החוס' (חולין פ"ו ב' ד"ה סמוך ובכמ"ד), ואילו דינא דר"מ דאמרין סמוך מיעוטא לחזקה הוא דין דאורייתא, וכמש"כ החוס' שם, וא"כ איך כתב רש"י לתלות זה בזה, [*ויש לדחוק דס"ל לרש"י כדעת החוס' בנדה י"ח ב' ד"ה מיעוטא, דלר"מ חיישינן למיעוטא מה"מ, אכן עי"ש בחוס' דלפ"ז מאי דאמרין בטעמא דר"מ סמוך מיעוטא לחזקה, לאו דוקא, אלא עיקר הכוונה לומר דאין כאן חזקה המסייעת לרוב, וברש"י הנ"ל מפורש דבעינן חזקה לאצטרופא זהדה דרוב, ומבואר דמן התורה אף לר"מ אזלינן בתר רובא].

והנראה זה, עפ"י דקדוק לשון הגמ' בנדה, דטעמא דרבנן דסברי דמהני רוב אפילו כנגד חזקה הוא משום

"דמיעוטא כמאן דלימיה דמי ורובא וחזקה רובא עדיף", ומבואר דלא סגי בעצם הסברה של רובא וחזקה רובא עדיף, אלא הוצרכו להקדמה זו ד"מיעוטא כמאן דלימיה דמי", וי"ב.

והנראה דבתורת נתינת טעם אמרו כן, דהא דפליגי אדר"מ וסברי דלא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, הוא משום דמיעוטא כמאן דלימיה דמי. והכוונה, דהך כלל דמיעוטא כמאן דלימיה לרבנן הוא חידוש בעיקר דינא דאחרי רבים להטות, דנחחדש בזה דהא דמהני רוב אינו רק בתורת "פסק" במקום ספק, דצמצם של ספק מוטל עלינו לפסוק ולהכריע כהרוב, אלא נחחדש דהרוב מהני בתורת צירוף, היינו דדין הרוב לצרר ולהכריע דאין ספק כלל בהך מילתא, וע"י הרוב נסתלק הספק מעיקרו, וזהו דאמרין מיעוטא "כמאן דלימיה", דהכרעת הרוב מועלת לפשוט הספק, ואין לנו דל ספק כלל דילמא כהמיעוט.

וזהו שורש פלוגתתא של רבנן ור"מ אי אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, דרבנן סברי דמאחר דעל ידי הרוב נחבטל דל המיעוט ותו ליכא ספק כלל, שוב אין מקום להכרעה של חזקה, דצמקום ספק הוא דנחחדש דין חזקה, ולא בכה"ג דנסתלק הספק על ידי הרוב, וזהו שאמרו דמיעוטא כמאן דלימיה דמי ורובא וחזקה רובא עדיף, דרק משום דע"י הרוב נחבטל הספק תו אין מקום להכרעת החזקה¹.

אבל ר"מ לית ליה הך חידוש דמיעוטא כמאן דלימיה, ולדידיה דין רוב לא נאמר אלא בתורת פסק במקום ספק, דלריך לפסוק כהרוב, אבל לא נחחדש דדין רוב דנחבטל ונחבטל הספק, וכיון דהספק קיים שפיר שייך ציה נמי הכרעה של חזקה, ומשום הכי קאמר סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא, דיש כאן סתירה צדיני הספיקות, דפסק החזקה סותר לפסק הרוב, ומהאי טעמא איתרע ליה רובא.

פלוגתתא דר"מ ורבנן היא ברובא דל"ק, ואולי אף ברובא דל"ק הא דהספק מסולק, אינו אלא דין, (דהרי אין זה דבר מוחלט, וודאי דאפשר דהיה כצד המיעוט, ולכן באמת שו"ט בחולין י"א א' מנ"ל דאזלינן בתר רובא דל"ק, ועי"ש בחוס' דדימו רובא דל"ק לחזקה) ולכן היה מקום לומר דלא עדיף מדין החזקה, וע"ז אמרי' דרובא עדיף הואיל והדין הוא לילך אחר הרוב].

1. [*מיהו קצ"ע הלשון "רובא עדיף", דלהאמור אין כלל מקום לחזקה. ואולי זה טעם שלא נאמר לאידך גיסא דהחזקה מסלקת הספק לגמרי, ושוב אין מקום לרוב, וכדמצינו דב"חסרון ידיעה" לא אזלינן בתר רובא, וע"כ אמרו רובא עדיף, דרובא דאיתיה קמן אין בו בירור באמת, ורק דין סילוק הספק לגמרי, ו"סילוק" זה עדיף על "סילוק" הספק של חזקה, וזהו רובא וחזקה רובא עדיף. אכן

ולפ"ז אחי שפיר דברי רש"י, דהן אמנס הא דחיישינן למיעוטא במקום דליכא חזקה הוא דין דרבנן, אבל מ"מ שורש החידוש בזה הוא ביסוד דין רוב דאורייתא, ללא נחחדש דדין רוב לסלק עיקר הספק, אלא רק לפסוק ולהכריע הספק על פי הרוב, אבל הספק בעצמותו קיים, ומשום כן החמירו מדבריהם לחשוש למיעוט. ושפיר כתב רש"י לחלוק בזה דין סמוך מיעוטא לחזקה דהוא מדאורייתא, דמהא דחזינן דמדרבנן חיישינן למיעוטא, על כרחך דגדר דין רוב דאורייתא הוא רק דין פסק במקום ספק, אבל לא נסתלק עיקר הספק, ושפיר איכא למילף דבמקום חזקה אי אפשר לפסוק כהרוב אפילו מדאורייתא.

ומהאי טעמא לא שייך לרפוי לאידך ספק, ומשא"כ לר"מ הספק לעולם קיים ודין רוב אינו אלא צמורת פסק בספק, והלכך שפיר שייך לררף דהמיעוט דהך ספק לפלגא לאידך ספק למיהוי ס"ס. (יעו"ש ש שהארכנו בצירור יסוד הך דינא דסמוך מיעוטא לחזקה לדעת הפנ"י ולדעת הש"ס).

ובזמן האמור נלמד, דמהי דפליגי רבנן וסברי דלא חיישינן למיעוטא, היינו רק משום דלדידהו מיעוטא כמאן דליתיה דמי ומהני כח הרוב למימר דאין כאן ספק, אבל היכא דינא דאין מועיל כח הרוב לבטל עיקר הספק, אלא רק צמורת פסק והנהגה בספק, מודו אף הם דמדרבנן חיישינן למיעוטא, ולפנינו (ענף ז' ו' ז') יתבאר כמה נפ"מ בזה.²

ב

במקום מיעוט המצוי

ב. ולעיל (סימן מ"ג ענף ז') נתבאר דיסוד זה מוכח מדברי הפנ"י (בקי"א לדף ט' א'), על מש"כ התוס' (ט' א') דספק ספיקא היינו דוקא כשב' הספיקות שקולין, אבל אם אחד מן הספיקות אינו שקול אלא יש בו רוב ומיעוט, לא שייך ביה דין ס"ס, וכחכ הפנ"י דדבר זה תלוי בפלוגתא דרבנן ור"מ אי אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, דדוקא לרבנן דסברי דמיעוטא כמאן דליתיה דמי הוא דכתבו התוס' דלא שייך ס"ס בכה"ג, משא"כ לר"מ דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, ה"נ סמיכין מיעוטא דהך ספק לפלגא לאידך ספק, והו"ל רובא להחיר. ובש"ש (ש"א פ"ח) תמה עליו מה ענין זה לזה, דטעמא דרבנן דלא אמרינן סמוך הוא משום דרובא וחזקה רובא עדיף, והיינו דאף דהמיעוט מסייע לחזקה, מ"מ הרוב עדיף מן המיעוט עם החזקה, אבל גבי ס"ס, כיון דספק האחד הוא שקול והוא ליה מחנה על מחנה, למה לא יטרף דהמיעוט בספק השני להך פלגא, ויהא רובא להחיר. והמבואר מדברי הפנ"י דלרבנן נחחדש בזה דינא דמיעוטא כמאן דליתיה דמו אין כאן "ספק" כלל,

א. ונראה מקור לכל דברינו מדברי הדגול מרוב, וכללהלן. דהנה כתב הרמב"ם (נפ"ד ממאכ"א ה"ד) "ואסור לאכול מן הצהמה שנולדה עד ליל שמיני, שכל שלא ששה שמונה ימים בצהמה הרי זה כנפל ואין לוקין עליו", ומקורו הוא מדברי רשב"ג בצרייתא (שם קל"ה ז') דכל ששה ח' ימים בצהמה אינו נפל שנאמר ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן וגו', וחדש הר"מ דאפילו צדיעצד אם עבר ושחט אסור באכילה אלא שאין לוקין עליו, ומשמעות הלשון ד"אסור ואין לוקין" הוא דאסור מן התורה, וכן מפורש צמ"מ דכתב "וידוע שאסור זה מספק הוא לפיכך כתב רבינו דאין לוקין עליו", והיינו דאין כאן אסור ודאי בכדי להלקותו, אבל ספק אסור תורה מיהא הוי. ויש לעיין בזה, מאי טעמא חשבינן ליה ספק אסור, הא איכא רובא להחירא, וכמבואר בשם קל"ה ז'.

2. ועי' מהרש"א (חולין פ"ו א') דחידש דכי היכי דחייש ר"מ למיעוטא ולא אזיל בתר רובא להקל, ה"נ בספק דאיכא ביה חזקה חייש ר"מ לספיקא, ולא אזיל בתר חזקה להקל. ולהתבאר ביסוד פלוגתייהו דר"מ ורבנן בדינא דסמוך יש להשיב על דבריו, דלפמש"ג טעמייהו דרבנן דרובא וחזקה רובא עדיף הוא משום דלדידהו מיעוטא כמאן דליתיה דמי, דאין כאן ספק כלל דיהא שייך בו הכרעה של חזקה, אבל אילו היה הספק קיים הו' מודו לר"מ, [*דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, דודאי ל"פ ר"מ ורבנן בתרתין, וגם אידך פלוגתא אי חיישינן למיעוטא תליא בזה, דלר"מ דרוב אינו מסלק את הספק ע"כ חיישינן למיעוטא, ומשא"כ לרבנן דנתבטל הספק לגמרי, וא"כ גידון המהרש"א אם אזלינן בתר חזקה או חיישינן לספיקא, אינו שייך לפלוגתא דר"מ ורבנן, שכן חזקה לכו"ע היא בתורת פסק והנהגה בספק, דבמקום ספק אית לן למיזל בתר חזקה, ואם ננקוט דר"מ מחמיר ולא אזיל בתר חזקה, ה"ה דלרבנן כן הוא, דלא נתלקו רבנן על ר"מ אלא משום דס"ל לרבנן דרוב מסלק את הספק, אבל במקום ספק הא לא אשכחן פלוגתא דר"מ ורבנן, וכיון

דלדידן אזלינן בתר חזקה אין מקור לומר דר"מ חולק ע"ז, [דאם לר"מ לא אזלינן בתר חזקה להקל, אין טעם לומר דרבנן חולקים ע"ז. ודברי התוס' גיטין י"ב ב' דלכאורה מורים כהמהרש"א, נתבאר בשערי חיים גיטין סימן ל"ה דמשום חסרון שימור הוא, ואכמ"ל]. ובטעם החילוק בין חזקה לרוב, דאף דהחמירו חכמים דלא אזלינן בתר רוב, [באופן דאינו מברר אלא פסק גרידא], מ"מ אזלינן בתר פסק של חזקה, יש לומר דחלוק הוא הפסק של רוב מהפסק של חזקה, דהפסק של רוב הוא דין לנקוט בספק כמו צד הרוב, אבל אינו שולל את צד המיעוט, אבל הפסק של חזקה הוא לנקוט כאילו ליכא ספק, דהעמד דבר על חזקתו ואימר דלא נשתנה מכמות שהיה, והלכך דוקא גבי פסק דרוב חיישינן למיעוטא מדרבנן, דכיון דגם לאחר הפסק צד המיעוט קיים, אית לן למיחש לחומרא לצד המיעוט, אבל גבי חזקה, דדין הפסק שלה הוא להורות שאין ספק כלל, לא החמירו לחוש לצד הספק השני כלל. [*ויש לעי' דלפ"ז מ"ט רובא וחזקה לר"מ כי הדרי נינהו, והרי חזקה עדיפה מרוב]. ויסוד חילוק זה מבואר להלן ענף ו' עיי"ש.